

Hestene 1916.

Af Statskonsulent *J. Jensen.*

1916 begyndte med en Hestetælling, der forøvrigt ikke var særlig oplysende, idet den faldt paa en anden Tid (Slutningen af Februar) end de to foregaaende, den ekstraordinære d. 15 Maj 1915 og den ordinære d. 15. Juli 1914. Da Følningen fornemlig falder i April og Maj, var navnlig den midt i Maj uheldig valgt for Føllenes Vedkommende. I Februar derimod var der endnu saa at sige ingen født, hvorimod i Juli paa faa nær alle, hvorved Sammenligning altsaa paa en Maade er mulig, idet Tællingen i Februar i Virkeligheden oplyser om alle de i 1915 fødte Føl, kun med Fradrag af de i Aarets Løb døde, idet der hverken blev ind- eller udført Føl. I Juli 1913 var der 49,455 fødte Føl, medens Restbeholdningen fra 1915 kun var 34,668, hvilket er en saa betydelig Nedgang, at den langt fra kan skyldes Dødelighed i Aarets Løb, men maa have en anden Aarsag, og det er utvivlsomt Bortsalg af drægtige Hopper i 1914, hvorom Tællingen i Maj 1915 med kun 37,209 indtil da fødte Føl ogsaa var et talende Vidnesbyrd.

Det samlede Hesteantal i 1916 beløb sig til 515,400 mod 526,000 i 1915, uagtet der næsten ingen Heste var bleven udført, derimod indført et Par Tusind, mest Hopper og Plage, fra Island; men Nedgangen skyldes, som anført, Føllene, saa Tallet i Virkeligheden bliver betydeligt højere. Men indenfor de forskellige Aldersklasser er der Formindskelse af Hestene i den unge, kraftige Aldersørgelse over Næringsstoffernes Kemi, gaar ud paa, at

fra 6—10 Aar inkl., hvorimod Tilvækst baade blandt de unge og gamle.

»Aareladningen« i 1914 vil mærkes i en længere Aarrække, men fornemlig 1919 og 20, naar Aargangen 1915 bliver tjenlig til Afgang. Til Gengæld er der nok siden sket et forøget Tillæg, saa vi i den Henseende sikkert igen er inde i normale Forhold. Vi har heller ikke mærket til Hestemangel, kun en Tid næret Frygt derfor, hvilket lærte Folk at spare paa den dyre Hestekraft, som der i Virkeligheden ogsaa har været ødslet med, idet de unge Heste blev udnyttede stærkere, ligesom en Mængde gamle holdtes i Live. Landbruget mente derfor i 1915 at kunne undvære 10,000 Vallaker til Udførsel, der blev iværksat i første Halvdel af 1916, og mod Slutningen af Aaret udførtes ligeledes paa Landbrugets Indstilling yderligere 6000 Vallaker og Hopper. Man mente nemlig uden Fare at kunne afse adskillige Goldhopper af den mindre og lettere Sort, som ikke yndes til Avl, af hvilke der ogsaa solgtes over 3500. Udførsel af virkelige Avlshopper forhindrede dels ved Kontrol, men fornemlig ved de gunstige Konjunkturer for saadanne, idet det ikke kan betale sig at sælge dem som Handelsvare. De saaledes i 1916 bortsolgte 16,000 Stkr. udgør omtrent to Trediedele af det ordinære Udførselsantal; men Forskellen er, at medens dette har bestaaet af »al Slags« — gode og tarvelige, store og smaa, unge og fuldvoksne —, har det denne Gang blot været fuldaarige og i Hovedsagen mindre og lettere Heste, mest af Aargangene 1909—11, begge inkl. Efter Tællingerne, baade 1909 og 1914, fødtes der 49,000 Føl aarlig, og da det paa lidt nær var hjemmeavlet Produktion, der solgtes, er der aabenbart ryddet godt op iblandt den lettere Sort af ovennævnte Aargange, uden at det dog kan siges, at Bunden er bleven skrabet. Derimod har der kun til Hjemmebrug været Afsætning paa de gode, store Heste, der tidligere benævntes »Tyskerheste«, ligesom ogsaa de store, højbenede og usolide, og det kun til forholdsvis mere beskedne Pris, saa Landbruget selv

har maattet beholde mange af disse »Grovædere« under de høje Foderpriser.

Denne Fremstilling til Salg i det forløbne Aar har givet en Oversigt over en stor Del af Handelsvarens Beskaffenhed, som der næppe har været Lejlighed til at faa tidligere. Allerede i 1914 lærte man, at Danmark ikke havde Mangel paa daarlige Heste, som det var en Lykke at komme af med, især i et daarligt Foderaar og til Krigspris; men i 1916 lærte man yderligere, at Landet, særlig Øerne, langt fra var bleven udtømt for sine daarlige Heste, og at det endnu underholdt et stort Procenttal »Rotter«, der stadig formerede sig stærkt. Den anden Opdagelse var, at vi havde flere lette Heste af jysk Race end antaget, samt at Øerne, med Undtagelse af Fyn, kun leverede et meget begrænset Antal til Udførsel. Thi af de 16,000 hørte antagelig 14—15,000 Stkr. til den jyske Avlsretning, medens indfødte lette Heste ligesom »Belgiere«, rene og blandede, kun har udgjort et beskedent Mindretal. Der har altsaa været gunstig Lejlighed til Studier, der vedrører den jyske Hesteavl. Alene Antallet modsiger, at det fremstillede kun har været rent Affald; i saa Fald var dette ogsaa for stort. Trods det, at der i en Menneskealder er gjort et energisk Arbejde paa at erstatte »Sporvogns- og Droskehesten« med en virkelig Trækhest, er det altsaa ikke lykkedes helt, saaledes som man let fristes til at tro, naar man blot henter sin Viden fra Dyrskuerne. Handelshestene er nok blevne baade større og bedre, især fra den daarlige Ende, men det baader ikke Sagen at ville lukke Øjnene for, at der endnu er langt til det attraaede Maal: en dansk Trækhest — i Lighed med den belgiske. Højden og Benførheden er nok tiltaget tilfredsstillende, men den attraaede »Vægt« er det kun for en Del lykkedes at faa med, hvad enten det nu ligger i »Racen« eller Opdrætningen eller — begge Dele.

Der er meget, der tyder paa, at vi vil faa Vanskelighed med at naa over Mellemstandpunktet. Da vi be-

gyndte vort Forædlingsarbejde paa Grundlag af Udvalg indenfor det hjemlige Hesteslags, stod vi i Virkeligheden paa bar Bund med Hensyn til Viden, kun med Troen paa, at »den intelligente Opdrætter« kunde forme Dyrene efter sit Hoved. Nu véd man, at det ikke gaar saa let: »Noget vil, men andet vil absolut ikke«! Højde, god og køn Form, rød Farve, Racepræg, derunder Haarfylde, særlig paa Benene, er saa at sige »kommen af sig selv«, men »Slaget«, Vægten, er i Forhold til Højden ikke meget anderledes end for en Menneskealder siden. Man lader sig let narre af Fedme, Drægtighed og lange Haar, særlig om Vinteren; men fremstillet i halvmager Stand og slunkne om Sommeren, især klippede paa Benene og friserede, saaledes som de udbudte Heste har været det, frembyder adskillige af de større, kønne Heste en ikke ringe Lighed med »Oldenborgere« eller andre svære Køreheste.

Vore Følhopper, der møder ved Dyrskuerne, ser jo heller ikke ud som ved Kaaringen i Marts, og selv de overfedede Hingste taaler ikke allesammen en Dyrskuerejse uden at blive for letlivede.

En Hovedmangel ved vor jyske Hest som Trækhest betragtet er, at den ofte mangler »Slag«, er for lang og letlivet, hvilket ved stræng Brug bliver særlig afskrækkende, da Ryggen derved tillige giver efter. Og i de seneste Aar synes netop noget lang og svag Ryg igen at være bleven hyppigere hos vore Heste (Arv fra Holger Danske?). Dertil kommer noget mangelfuld Muskelfylde, hvad der, naar den erstattes med Fedme, ikke let falder i Øjnene, men tydeligt kommer frem i mager Tilstand og i høj Grad forringer vore Hestes ellers behagelige Ydre.

En nødvendig Betingelse for Forbedring er først, at man erkender sine Fejl, den næste, at man eftersporer Aarsagen og endelig, hvis det er muligt, sætter Kraft ind paa at rette Fejlene. Om Aarsagen er den gennemgaaende tarvelige Opdrætning af Handelshestene i det mestendels

græsfattige og ikke frugtbare Jylland eller den grundige Gennemkrydsning i næsten 50 Aar af Landracen med Statens store, letlivede, engelske Halvblodshingste, er vist umuligt at afgøre; kun kan man fastslaa, at Manglen synes temmelig konstant.

Da det er en almindelig Tro, at »det gode Slag« er et ydre Kendetegn paa Trivelighed og Arbejdsevne, og Krigen bedre end nogen anden Prøve vil belære os om de forskellige Typers og Racers Præstationsevne under de vanskeligste Forhold, er det sandsynligt, at nu — ligesom for 100 Aar siden, da de engelske Heste sejrede i Konkurrencen paa Valpladserne — de, der har klaret sig bedst dèr, vil blive foretrukne. Fremtiden bliver nok en ret nøgtern Tid, der ikke tager Skin for Virkelighed, og det vil derfor være kløgt i Tide at tage Varsel af, hvad der synes at ligge i Luften, og, for ikke at blive sejlet agterud, at søge i Tide at ændre vor Race i tidssvarende Retning. Heldigvis betyder Forandring jo ikke Revolution. Vi har opnaaet smukke Resultater af vort Arbejde paa Racetype, Form, Størrelse og Førhed, hvilket i sin Tid var det vigtigste. Nu synes Maalet, foruden at bevare det, der er opnaaet, at maatte blive Forbedring af Slag, Soliditet og Gang. Hvorvidt dette vil gaa nogenlunde glat som det forrige, véd man ikke; men saa hurtigt bliver det næppe efter de indhøstede Erfaringer at dømme. Resultatet vil sikkert ogsaa blive afhængigt af, om Optrætterne vil sætte tilstrækkelig Energi ind paa Sagen og ikke vedblivende holde paa det tilvante, uanset at Tidens Krav stadig forandrer sig. Vejen gaar lige: gennem U d v a l g o g P l e j e, alt dog under den Forudsætning, at Ændring er mulig, og Sagen ikke bunder i »Racen« eller Forhold, der ikke lader sig bøje.

I saa Fald kunde der, hvis det skulde vise sig formaalstjenligt, blive Spørgsmaal om ved Krydsning at frembringe det Produkt, der forlanges. Den saakaldte »enkelte Krydsning« til P r o d u k t i o n a f B r u g s d y r er jo tilladelig og har altid og overalt under lige Forhold

været anset for en sikker Vej til at frembringe bedre Varer end dem, som Renavlen sædvanlig giver.

Den jyske Raceavl staar for Tiden saa solidt, at det ikke som for 20—30 Aar siden behøves, at der »blæses til Samling« om den. Den har sin naturlige og bedste Beskytter i den forstaaende Opdrætterbefolkning, der hidtil har set sin Fordel ved at opretholde den, og yderligere støttes den af dem, der spekulerer i Avlsdyr. Desuden er den jo til Dels monopoliseret fra Lovgivningsmagtens Side gennem Statstilskud, Stambogføring og Præmiering, ligesom yderligere fra Foreningslivets gennem Præmiering og Kaaring. Særlig Fagforeningerne, saavel Hesteavlsforeningerne som S sammenslutningerne af disse, vogter energisk mod Forsøg paa at slippe ud af Rækkerne. Det viser sig ogsaa, at de enkelte Krydsningsforsøg, uagtet de maa kaldes ret vellykkede, ingenlunde har berørt Raceavlen.

Hvad Racens Fremtidsmuligheder angaar, gør man vist klogest i at regne med, at den jyske Hest, sammenlignet med Europas svære Hesteracer, er og bliver en »Melleform«, en Hest nærmest i Lighed med »O m n i b u s h e s t e n« i Hestebefordringstiden, og som kun undertagelsesvis naar op til den virkelige Karrehest. I sin Tid var det en Fordel, men i dette Aarhundrede er den virkelig svære Trækhest steget stærkere i Pris end vor lettere Udgave. Vore Forsøg paa at følge med her har, som anført, ikke direkte rigtig villet lykkes, medens Arbejdet indirekte har højnet Niveauet.

Der er noget, der taler for, at Forholdene igen kan forandre sig til vor Fordel. Automobilerne har jo næsten gjort det af med Kørehestene, og efter Krigen — ogsaa ved Frigørelse af de talrige Lastautomobiler og den antagelige Hestemangel med høje Hestepreiser — vil Hestekraften, hvor det lader sig gøre, blive erstattet af mekanisk Kraft, hvilket navnlig vil blive Tilfældet indenfor Storhandelen og Industrien, der har anvendt de store, svære Trækheste. Det kunde se ud, som om Arbejdshestene i Fremtiden fik deres Hovedgerning ved Land-

bruget og mindre Forretninger i Byerne foruden i Hærene. Hvis denne Betragtning nogenlunde skulde holde Stik, og Landet bliver forskaanet for Krigens Rædsler, ligger det altsaa lige for, at netop den gode Melleform, som den yderligere forbedrede jyske Hest forhaabentlig vil komme til at repræsentere, vil gaa en gunstig Tid i Møde, ikke alene som en søgt Handelsvare, men ogsaa i Avlen som delvis Afløser af den antagelig mestendels tilintetgjorte Belgier.

I saa Fald var der jo Mulighed for at faa Løn for vor Trofasthed mod den nationale Race. Men det medførte naturligtvis den Forpligtelse, at vi maatte rette os efter Købernes Fordringer ogsaa til Avlsdyr, hvad vi jo hidtil ikke har funden vor Regning ved, saa længe vi opbyggede vor Race, idet vi har »set stort« paa Avlsdyr, navnlig Hingste, og ikke hængt os i mindre væsentlige Detailler. Nu nødes vi maaske til at forandre Signaler noget, hvad vi, da meget af det, vi har arbejdet for, er slaaet fast, ogsaa langt lettere kan end den Gang; men der er dog et Par Ting, der vil volde Vanskelighed, hvis vi skal tilfredsstille Tyskernes Smag. Den ene er Haa r i g d o m m e n, der ikke er yndet. Man foretrækker smukt, glat Haarlag, korte Haar i Man og Hale, men fornemlig paa Benene. Enhver Handelshest bliver klip- pet, friseret, endog kuperet, hvilket unægtelig ogsaa pyn- ter en net Hest og kan gøre navnlig den jyske Hest uken- delig, idet det typiske, lodne og noget grove Præg gaar af den, og den faar Lighed med den svære »Oldenborger«. Fortjenesten ved Forvandlingen inkasserede tidligere Ty- skerne, men nu er vore Hestehandlere komne ind paa selv at gøre Hestene »exportfähige«, og det forandrer sig næppe efter Krigens Ophør.

Det synes derfor berettiget at spørge: Men hvorfor søger man da ikke at komme af med de unyttige eller endog værdiforringende Haar? Og det sagkyndige Svar er, at det vil blive vanskeligt gennem Renavlen, hvis man da ikke vil ofre væsentligere Ting derfor. De hører nu en

Gang med til Racetypen, og navnlig har de lodne Ben som intet andet Hjælpemiddel bidraget til at generobre denne, der til Dels var tabt ved Krydsningen. Det var et øjensynligt Kendetegn, som Jyderne satte som »s t a n d a r d« for Racen. En anden Sag bliver det, om det ikke allerede har slaaet stærkere an end ønskeligt, saa man maa frygte for, at det ender med Overdrivelse som i England.

Men i Avlen kan man jo ikke absolut, hvad man vil, hvorfor man maa nøje veje det onde mod det gode. Foruden de lodne Bens Betydning i Avlen som en Slags Garanti for konstant Artning i jysk Retning medfører de det Gode, at der efter gjorte Erfaringer synes at bestaa et Samhørighedsforhold mellem lodne Ben og føre Ben, saaledes at man har større Garanti for at avle førbenet Afkom efter loddnenede end efter glatbenede Forældre med samme Benmaal. Haarene har derfor anden Værdi end som bare »Blaar«. Af Ulemperne, der klæber ved de lodne Ben, maa anføres større Tilbøjelighed til Muk og anden »Svampethed« i Benene, end Tilfældet er hos glatbenede Heste, samt endelig grovere Haarlag og i det hele for stor Haarfyldte i Man og Hale. Pludselig at komme af med Haarene kan næppe ske uden ved Krydsning, og dette vilde heller ingen forstaaende Jyde indlade sig paa, da Haarene jo er til at fjerne ved Kunst. Om de derimod igennem Udvalg lige saa let kan fjernes, som de frembragtes — u d e n T a b i a n d e n R e t n i n g —, synes efter Erfaringerne fra C l y d e s d a l e - Hesten ikke at være Tilfældet; men hemmes noget kan de nok uden Risiko.

Paa et andet Omraade maa vi sikkert ogsaa tage Skeen i en anden Haand, hvis vi vil tænke paa at tilbageerobre det tabte Hingstemarked i Tyskland, og det er med Hensyn til Opdrætningen, som vi byder Hingstplagene. Vi kender nu, at det ofte grove Præg — de »sure« Ben, de løse Knæ, de stejle Koder, de svage, revnede Hove, den slappe Bevægelse og det lidt dvaske Temperament, og den tidlige Dødelighed og mulig Lungepib-

ning — er mest en Følge af »Drivhusplejen« og ikke sikkert arvelig; men det kender Tyskerne ikke, og de vilde derfor vrage adskillige, selv af vore bedste Hingste. Som et godt og billigt Husraad mod nævnte Onde kan nævnes en mere naturlig Opdrætning med Græsgang samt Bevægelse om Vinteren. Derved kunde Hingsteprisen ogsaa uden Tab reduceres.

Dyrskuevæsenet har floreret i det forløbne Aar. Af større Skuer maa anføres Ungskuerne i Ringsted og Varde samt Fællesskuet i Odense, og af disse er Skuerne paa Øerne for saa vidt de interessanteste, som de rummer noget af al Slags. Paa det sjællandske dominerede de lette Heste aldeles, idet der af disse var anmeldt 129 mod 43 svære, der endda var delt i 3 Slags: jyske, belgiske og Blandinger mellem disse to. Man bøjer sig altsaa ikke for den ellers almen-gyldige Regel: Udskydning af Blandinger som Avlsdyr, men følger sin egen Metode. Om den er klog eller gal, maatte der en grundig sagkyndig og objektiv Undersøgelse til for at afgøre. Man kan kun sige, at saadan har man nu baaret sig ad dèr snart i mange Aar uden kende-lig Reaktion. Selve Krydsningsprodukterne frembød ingen Overraskelse; en 3 Aars Hingst paa en Munkedal-Hoppe og efter Belgieren, Kæmpen Fripøn var falden nærmest jysk ud, og en 2 Aars $\frac{3}{4}$ -Blods Belgier var typisk belgisk og lignede Faderen, Olympien, der ogsaa var typisk Belgier.

Af rene Belgiere var der kun anmeldt 9, hvoraf 5 Hopper, og det de bedste og mest typiske, var født i Belgien. Det var rare, brede, dybe Plage, men ikke særlig store eller føre. De to præmierede Hingstplage var efter Proprietær *Fraas'* ovennævnte Hingst Fripøn.

Der var af jyske Plage, anmeldt 28. Det 3aarige Hoppehold var meget godt; navnlig var der et Par ud-mærkede Hopper i Spidsen, hvoraf den bedste var efter Roskilde Munkedal.

Hingstene var efter jysk Maalestok kun ret ordentlige, og 2 Aars Hopperne var heller ikke at fremhæve.

Frederiksborgheste-Afdelingen var stor og Præmierækken forholdsvis endnu større, men de præmierede Dyr svarede næppe alle til de mange og høje Præmier, der uddeltes. Ensartetheden i den fremførte Mængde var ikke stor, og der var adskillige Umuligheder blandt Hingstene. Der er ved vore store Skuer lige saavel som ved Smaaskuerne, i Modsætning til hvad der er Skik andet Steds, en uforholdsmæssig Præmieringstilbøjelighed, særlig hos Frederiksborg-Mændene, saa næsten alt mødt faar Anerkendelse. Som Eksempel kan anføres, at der i Ringsted uddeltes 12 1. Præmier til 3 Aars Hopper. Men derved taber 1. Præmie-Skiltet i Værdi, og Publikum bliver heller ikke meget belært, saa Dommernes Arbejde synes ret overflødig.

Tysk Halvblod var forholdsvis talrigt og godt repræsenteret paa Skuet, hvilket til Dels skyldtes Hoppecentret »Sjælland«, direkte eller indirekte.

Det sjællandske Skue holdtes d. 19. og 20. Juli og det fynske i Odense d. 21. og 22., saa man bekvemt kunde komme fra det ene til det andet, noget, som det ofte kniber med ved vor Dyrskueordning. Særlig gælder Anken Statens Skuer, der som saadanne kunde ventes lagt efter en samlet Plan og ikke som nu mere efter de forskellige Landboforenings-Dyrskuer — snarere omvendt!

Det fynske Fællesskue omfattede baade Statsskue og »De samvirkende fynske Landboforeninger«s Fællesskue og repræsenterede de 3 Racer: jysk, belgisk og oldenborgsk med henholdsvis 107, 16 og 34 Numre anmeldt. Det var ikke alene et stort, men et godt Skue, der viste en Fremgang i Hesteavlens paa Fyn i den sidste Menneskealder, der er ret imponerende. Der synes at være baade Forstaaelse, Interesse og Offervillighed hos Opdrætterne, hvilket tyder paa, at den Opgave dog er mulig: at dele sig nogenlunde ligeligt til Heste og Kvæg.

Der er paa Fyn for Tiden Konkurrence mellem de

to svære Racer, og var Krigen ikke kommen, vilde den være bleven endnu skrappere, idet der ikke alene er bleven stærkt reklameret for Belgierne, men ogsaa indført virkelig gode Hingste til Fyn, saa Folk har kunnet tage Standpunkt efter det, de saa og kunde bedømme, og ikke længere maatte nøjes med Veksler paa Fremtiden, hvorfor Krydsningen mellem belgiske Hingste og Landhopper ogsaa er taget til. Spørgsmaalet om det endelige Resultat deraf, som er overordentlig interessant og betydningsfuldt, kan ikke sikkert besvares endnu efter Erfaringerne fra Fyn og endnu mindre fra Sjælland, hvor Avlsmaterialet til Dels har været for tarveligt. Kun kan man sige saa meget, at det ingenlunde har været afskrækkende i 2det og 3die Led, selv om det heller næppe svarer til de store Løfter, som Talsmændene for det nye i sin Tid gav.

For Jyllands Vedkommende spiller Sagen for Øjeblikket ingen større Rolle, da man sikkert tør gaa ud fra, at Belgien for lang Tid ikke kan afgive saa godt Materiale, at den jyske Avl skulde kunne drage Nytte deraf; men ellers vilde Forsøgene paa Fyn kunnet være lærerige. Af Kendsgerninger maa anføres, at den belgiske Hingst Martin i 1915 fik 1ste B Afkomspræmie for en »Elitesamling« og i 1916 dens ligeledes indførte Søn, Bertin, 1ste B Afkomspræmie. Hvordan Mødrene til det gode Afkom har været i Sammenligning med det efter de bedste jyske Hingste, er ikke oplyst, og det er jo en Hovedfaktor ved Sammenligningen, idet Hoppen jo i Gennemsnit yder Halvdelen. Men at disse to Hingstes Afkom er faldet saa godt ud, er næppe heller helt tilfældigt, idet de foruden selv at være gode Individuer tilhører den berømte Jupiter-Slægt gennem Monte Christo og Manage.

Naar Statsskue-Hingstene fraregnes, var der ikke megen Stads ved de øvrige belgiske Afdelinger. Der var to magre, importerede, skimlede Hingstplage, der langt fra stod Maal med Individspræmiehingstene, og nogle Hopper og Hoppeplage, der heller ikke var betydelige.

Det er slet ikke saa let at brillere paa et fynsk Skue, som Folk, der tror, at Navnet »Belgier« kan gøre det, har bildt sig ind. Det var baade kvanti- og kvalitativt den jyske Race, der fyldte. De 3aarige Hingste var ret gode, men kedeligt nok indførte fra Jylland, hvorimod de 2-aarige var temmelig tarvelige.

Hopperne, saavel Føl- som Goldhopperne, var heller ikke fremragende. Det kunde se ud, som om der begynder at blive lidt Udstillingstræthed for disses Vedkommende, hvorimod der var store og gode Fremstillinger af Hoppeplage, saavel 3- som 2aarige, saa der i hver af disse Afdelinger fuldt fortjent kunde uddeles 3 1ste Præmier.

Det maa med Tilfredsstillelse noteres, at Fynboerne er naaet dertil, at de kan tillægge godt Hoppemateriale, om der ogsaa stadig mangler tip-top: Tillæg af gode Hingste, i hvilken Retning de en Stund endnu vil være afhængige af Jylland.

Den lette Afdeling, Oldenborgerne, var næppe saa talrig, som den sommetider har været, og 1ste Præmie blev heller hverken udbetalt til Hingst- eller Hoppeplage. De bedste var indført fra Oldenburg. Det samme gjaldt de ældre Hopper, der var gode.

Som Rosinen i Pølseenden kommer det jyske Ungskue i Varde, idet Skuet maa ses paa Baggrund af Hjemsted og Race. Det, der er Landets Produkt og har sin Rod i Forholdene, er selvfølgelig af uendelig større Betydning end selv det samme Antal, mulig endog bedre, indførte Dyr. Naar man har Penge og Forstand, har man kunnet faa det bedste til Købs, hvilket for Tiden dog ikke lader sig gøre. Vi er jo i Grunden vel stillede med to nationale Hesteracer og burde være glade ved hver Fremgang, der sker, i Stedet for at vort finere Publikum stadig fremhæver det fremmede paa det hjemliges Bekostning; selv om det sker i bedste Mening og ikke skader indadtil som forhen, saa gavner det absolut ikke udadtil.

Det jyske Ungskue er nærmest et Hingstplageskue, idet alt godt fra Jylland og til Dels Fyn giver Møde, hvorved det bliver muligt at drage Sammenligninger mellem de forskellige Aars Produktioner. Hoppeudstillingen er derimod mere lokal.

Skuet i V a r d e var stort, navnlig var 3 Aars Hingsteholdet baade godt og stort (85 anmeldte mod 61 i 1915), hvoraf 64 røde, 10 brune og 10 sorte foruden 1 skimlet. Deraf var over Halvdelen mødt, og 45 blev anerkendt, nemlig 2 i 1ste, 7 i 2den, 15 i 3die og 14 i 4de Præmiegruppe. Resten blev »præmieværdig«. Som sædvanlig er det de 3 første Grupper, Interessen knytter sig til, idet det er derfra, at Foreningshingstene tages. 4de Præmiegruppe, endskønt den var bedre end sædvanlig, rummer ikke mange saadanne og kunde og burde derfor stryges, hvad ventelig ogsaa en Gang sker. 32 af de anmeldte var allerede i Foreningers Eje, men af dem er der naturligvis en Del mislykkede; til Gengæld blev der ved og efter Skuet købt adskillige Foreningshingste.

2 Aars Holdet var i Sammenligning med det foregaaende (Vejle 1915) tarveligt, uagtet det ogsaa var de samme to Matadorer: A l d r u p- og K a r m a r k H ø v d i n g, hvis Sønner beherskede Præmierækken.

H o p p e r n e var der intet særligt ved. Spidserne i begge Hold var efter Karmark Høvdning, saa det sikkert i de nærmeste Aar vil mærkes, at dens Afgang indtraf saa tidlig.

Om S t a t s s k u e r n e og L a n d b o f o r e n i n g s d y r s k u e r n e er der intet særligt bemærkelsesværdigt at anføre; om dem gælder, som alt er anført, den rundelige Præmiering. For A f k o m s p r æ m i e r i n g e n er der i Husdyrloven dog sat en Smule Bom, idet der kræves 3die Afkomspremie for Statstilskud til Foreningshingste, hvilket jo rigtignok frister til Liberalitet, saa denne pæne Præmie ikke yder megen Garanti for godt Afkom. Blandt Afkomshingstene var der 14 jyske og 1 belgisk, der fik Præmie for 3 Aar for »Elitesamling« (henholdsvis 1ste,

1ste B, 2den A eller 2den B), 4, nemlig *Kran II*, *Fyrsten*, *Malm Høvding* og *Taastrup Leif*, foruden Belgieren *Bertin*, der fik 1ste Præmie (eller 1ste B), og 43 2den (2den, 2den A og B) for almindelig Afkomssamling; men alligevel kan man ikke rigtig stemple nogen af dem som »Matador«. Som »Hingstefader« staar *Fyrsten* ubetinget højest, medens *Kran II* nu desværre er død. Af 4- og 5aarige Hingste var der 7, der belønnedes med 1ste Individspræmie, og iblandt dem er der enkelte, som ventelig vil gøre sig i Avlen.

Hingstekaaringen for unge Hingste af jysk Race stod i alle Maader over de foregaaende Aars, hvad de 3aarige angik, i god Harmoni med Ungskuerne i Vejle (1915) og Varde (1916). Tiden for Kaaringen inden Bedækningen er ikke alene heldig for Hingstene, der paa denne Aarstid er tykke og lodne, men ogsaa for Udvalg baade til Køb og Benyttelse, hvorfor den ogsaa burde vælges til Afholdelse af Hingsteskuerne, som Tilfældet er andet Steds.

Hoppekaaringerne, der efter Husdyrloven skal afholdes hvert 3die Aar i de Hesteavlsforeninger, der nyder Statstilskud, har nu til Hovedformaal at udpege Hopper til Optagelse i Stamboegen, idet alle de, der kaares i 1ste Klasse, er berettigede til Anmeldelse. Interessen for denne Sag er i stærk Fremgang hos Opdrætterbefolkningen, selv om Forstaaelsen deraf næppe er tilsvarende; men praktisk set er det første dog det vigtigste, idet det derved baade bliver muligt at faa indsamlet Materiale i Vejledning i Avlens Mysterier og at grundlægge Slægtregistre, som der forlanges ved Handel med Avlsdyr, særlig til Udlandet.

Hesteavlsforeningerne, eller maaske rettere Andelshingsteforeningerne, idet deres Virksomhed indskrænker sig til at holde Hingstebestanden bedst muligt vedlige, synes naturligt egnede til ogsaa at tage andre Opgaver op; saaledes kunde anføres *Sammenlutning om Indkøb af Hingste* i Stedet for som

nu at konkurrere paa Livet om et begrænset Antal Hingsteemner, som hverken bliver flere eller bedre, kun dyrere derved. Dertil driver man hinanden til at købe yngre og yngre Hingsteemner. Jo yngre Genstanden er, desto større Haab har man jo Lov at nære, hvorfor et godt Føl ogsaa er mere i Velten end en Plag og denne igen mere end en fuldvoksen Hingst. Det næste Skridt bliver vel ligesom under Fuldblodsgalskaben i Trediverne af forrige Aarhundrede, at man køber ufødte Føl — alene paa Stamtavlen!

Som Modvægt mod Overdrivelse burde Hesteavlsforeninger slutte sig sammen om det nyttige Formaal: først at gøre Indkøb af Foreningshingste ved Kaaringerne, saaledes som det f. Eks. sker i Oldenborg. Fejlen ved det nuværende System er ikke alene Pengetabet, men Faren for, at en Forening bliver hængende ved en daarlig Hingst til fortsat Brug; især for Øjeblikket med Mangelen paa »Hingstefædre« er Indkøb af unge, »drevne« Individuer en højst risikabel Ting, da Stamtavlen ikke en Gang støtter.

En anden Opgave for Foreningsvirksomhed kunde man tænke sig var Sammenslutning om Salg i Lighed med, hvad der er sket med Kvæget. Navnlig i 1916 erhvervedes der ved Hestesalget Erfaring om, hvad manglende Organisation betyder, naar de mange enkelte Sælgere staar lige overfor én dygtig, monopoliseret Køber. Tanken om Udelukkelse af Mellemlhandlere er næppe realisabel uden Organisation, og det viste sig ogsaa tydeligt, at Hestehandlerne var det naturlige samlende Element til at ordne og gennemføre Hestesalget, da Landbruget opgav det. I Sverige har Salget været organiseret fra oven med Udelukkelse af al Mellemlhandel, idet Staten gennem sine Institutioner har ordnet Sagen, hvorved Sælgere ingenlunde har været brøstholdne, uagtet det Offentlige vel tog sig godt betalt for sin Medvirken; men Forskellen paa dér og her er, at »Salæret« dér er gaaet

til en offentlig Fond for Hesteavlens Fremme, medens det her er gaaet i Hestehandlernes Lomme.

Der er i Aarets Løb sket den Begivenhed, at Staten paa Indstilling af Statsdyrskuekommissionen har ydet denne et Rejsestipendium paa 2000 Kr., til at et af den nedsat Udvalg kunde foretage en Rejse i Sverige for dèr at studere den belgiske Landhesteavl. Hidtil har Landbrugets Rejseunderstøttelser kun været tildelt Enkeltmænd, Fagmænd eller Studerende, medens dette vistnok er det første Forsøg med at udsende en udøvende, faglig Kommission for at faa Klarhed i et bestemt sagligt Spørgsmaal.

Med vore Masseorganisationer, der griber ind i hverandre, er det ikke altid let at sige, hvor Ledelsen ligger; men det synes nærliggende, at da Staten betaler, maa den gennem sine valgte sagkyndige Tillidsmænd ogsaa have mere med Sagen at gøre end simpelthen at administrere den. Og at Statsmagten erkender, at den føler sig forpligtet til at bidrage til, at disse Mænd kan løse Opgaven som ledende i Avlen, er dette Rejsestipendium Udtryk for.

Som bekendt har der i en Aarrække særlig fra Forretningsfolks Side været reklameret stærkt for belgisk Hesteavl og stadig henvist til Sverige som en Bekræftelse paa Fordelagtigheden derved. Da samtidig denne Avlsretning har bredt sig paa vore Øer med tilfredsstillende Resultat, som praktiske Folk ikke kan lade haant om eller overse, synes det ogsaa naturligere at faa Sagen undersøgt og mulig bragt ind under Ledelse end at ignorere den og lade den brede sig uden Kontrol som ren Blandingsavl. Vor Hesteavl er jo først og fremmest en Forretning og først i anden Række en patriotisk Sag. Er vort eget ikke godt nok eller lønnende, er det et skævt Syn paa Sagen at ville holde stædigt derpaa af teoretiske eller nationale Grunde. Som Storfabrikanter i Hesteavlen gælder det om ikke at lade sig sejle agterud paa Verdensmarkedet, men at lære det og Konkurrenterne, deres

Standpunkt og deres Fabrikation at kende, hvorefter man saa maa overveje, hvordan man staar dertil. Hesteavl er en meget langsom og konservativ Forretning, og den skiller sig fra anden Fabrikation derved, at Udøveren deraf ikke absolut kan, hvad han vil — i alt Fald ikke uden at løbe en betydelig Risiko. Men derfra til absolut Stivnen i det bestaaende, Ubevægelighed eller Kineseri, er der et langt Spring. Verden er jo i stadig Udvikling, den maa Fabrikanterne følge, og for Øjeblikket synes der ogsaa paa Hestoomraadet at være Omvæltninger i Vente, hvorfor det gælder om at være forberedt, hvad der ogsaa tilsigtedes med Rejsen.

Sverigesturen var lagt godt til Rette og bragte Deltagerne et tilfredsstillende Udbytte, for saa vidt de lærte den ny opdukkende Konkurrence fra Sverige nærmere at kende og fik Syn for vor Races Fortrin og Mangler, sammenlignet med de svenske Hestes, samt saa en helt anden Avlsmetode end vor anvendt i stor Stil og i et lignende Tidsrum. Desuden kom Udvalget til Klarhed over Retningen, i hvilken den jyske Avl — under de givne Forhold — kan og bør ledes, og dette betydningsfulde Resultat faar i Praksis med det Autoritetsstempel, som en sagkyndig Kommission giver sine Udtalelser, en Vægt, som Enkeltmands Undersøgelser aldrig kan naa. Da Beretningen om Rejsen findes i Statsdyrskuekommissionens Beretning for 1916, kan henvises dertil og her kun gentages, hvad der foran er anført, at som Forholdene stiller sig, bør vi fortsætte i det hidtil fulgte Spor, kun med Udvikling i Retning af »Slag«, Soliditet og Gang, om fornødent paa Bekostning af Højde.

For at frembringe noget virkelig godt maa baade Avl og Opdrætning tages i Brug, men at finde den ene Parts rette Plads i Forhold til den anden, har frembudt Vanskeligheder; saaledes lærte Teoretikerne for et Par Menneskealdre siden, da Ungdommen ofte sultfødtes, at det var Opdrætningen, der skabte de gode Dyr, hvad der fremgik af, at de jo næsten udelukkende fand

tes i de frugtbare Græsegne, hvor der bødes god og rigelig Føde. Nu derimod, med det fremskridende Agerbrug og dermed bedre Ernæringsvilkaar, ligesom bedre Stalde, er der sket et Omslag i Opfattelsen, saa det er Avlen, der navnlig i den sidste Menneskealder har fanget næsten hele Interessen. For Tiden er det nærmest det rent økonomiske Spørgsmaal om, hvorledes man fodrer billigst, der interesserer, og Fodringsforsøgene, der nu foretages i alle civiliserede Lande, gaar ud paa at finde billigere Erstatningsmidler for de traditionelle Hestefodermidler: Hø, Halm og Havre. Vort Forsøgslaboratorium har optaget Opdrætningsforsøg, der allerede var planlagt for 30 Aar siden af de jyske Hesteavlforeninger, men da maatte opgives; det foreløbige Resultat heraf er, at Fodring paa Stald er urimelig dyr i Forhold til Græsgang. Derfor er det vel for en Del ogsaa, at Sultfodring har været praktiseret saa almindeligt, og den Teori er opstaaet, at Plage ligesom Ungkvæg skulde fodres knapt for at trives rigtig paa Græs. Den saakaldte »rationelle« Opdrætning, der var god Latin indtil Slutningen af forrige Aarhundrede, bestod derimod i stærk Kærnefodring i Forbindelse med rigelig Bevægelse i frisk Luft. Den slog ikke an, fordi den var alt for dyr. Nu vil det Spørgsmaal: hvorvidt tarvelig eller rigelig Vinterfodring i Forbindelse med god Græsgang er fordelagtigst, ventelig blive belyst ved Forsøg, saaledes at foruden Vægten ogsaa Hensynet til Væksten og Udviklingen af Legemsproportionerne bliver taget i Betragtning. Vi véd i Virkeligheden saa godt som ingen Ting, trods al vor indbildte Viden, om denne Sag. Det er derfor et Held, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har udskrevet en Konkurrence om virkelig rationelt Hesteopdræt, ligesom det er glædeligt, at Forsøgslaboratoriet vil yde Sagen sin værdifulde Hjælp.

Naar Hestene, sammenlignet med Kvæget, herhjemme absolut har været Stedbørn, hvad Fodringsforsøg angaar, saa ligger det vel til Dels i, at der andet Steds er

foretaget en Mængde indgaaende Forsøg med Fodring, da de store Omnibus- og Droskeselskaber i Paris, London og Berlin holdt Heste, og dels i, at Omfanget, hvori Forsøg med Heste kan gøres, sammenlignet med Kvæget, er uforholdsmæssigt ringe, hvilket skyldes Hestens lille Mave, der ikke nær rummer det Kvantum groft Foder som Kvægets. Roerne har saaledes ikke økonomisk spillet nogen videre Rolle med de gamle Kornpriser, da man kun kan faa Hesten til at fortære indtil 12—15, allerhøjest 20 kg Runkelroer, hvad der blot erstatter 1 à 2 kg Kærne. Nu har man paa Lolland derimod foretaget Fodringsforsøg med Fodersukkerroer og fundet, at 6 à 7 kg deraf kan erstatte 1 kg Havre. Med Tidens Kornpriser er der altsaa her en ikke ringe Gevinst. Ogsaa raa Melasse er taget i Brug som et godt Erstatningsmiddel for Havre, idet 4 kg erstatter 5 kg Havre; men Fejlen derved er bl. a., at man heller ikke uden Ulempe kan faa Hestene til at fortære mere end et ringe Kvantum, et Par kg, deraf. Det er jo efter de gjorte Forsøg mere de stivelse- og sukkerholdige end æggehviderige Foderstoffer, der egner sig til Hestefoder, hvorfor Kagerne ikke kommer i nævneværdig Betragtning, og af Kornsorter kun Majs og Byg foruden Havren. Det bliver saa Prisforholdene, der bestemmer, hvilken Sort man foretrækker.

Naar der skal opnaas noget væsentligt paa Fodringsomraadet, navnlig for billig Opdrætning, maa Tyngdepunktet lægges over paa Græsningen, saaledes som det ogsaa forhen har været. I den Retning er der aabenbart, i alt Fald forholdsvis, sket Tilbagegang i de senere Aar. Vore naturlige Betingelser for Græsning er gaaet tilbage ved Afvandingen, og Kunsten er ikke traadt i Stedet. Vort blæsende, tørre Sommerklima er jo ikke gunstigt for Græsmarker, og disse er tilmed gerne Stedbørn i Rotationen. Vi burde sikkert i højere Grad end hidtil anlægge permanente, velgødede og plejede Græsmarker med beskyttende høje, levende Hegn, saa Plagens Græsningstid blev forlænget en Maanedstid.

Sommeren 1916 var vel et godt Græsaar, for saa vidt der var stærk Nedbør, men da den var kold tillige, gav den næppe det økonomiske Udbytte som ønsket. Heller ikke Kærneudbyttet stod i Forhold til den indavlede Fodermængde, saa Hestene næppe har faaet saa meget Kraftfoder som tidligere, da tilmed Foderprisen var lavere; men Fodermangel har der ingenlunde været, om end Hestebestanden i det hele nok har været holdt noget magrere end sædvanlig.

Af Sygdomme har vi været forskaanet for Epizootier i Lighed med Mund- og Klovesygen, men Avlen lider ikke lidt ved Kastning, Følsyge og Føldødelighed, foruden naturligvis stærk Dødelighed hos Hingstene, hvad der aabenbart skyldes det unaturlige Hold. Nærbeslægtet i sine Følger med nævnte Sygdomme staar den aftagende Frugtbarhed hos Hopperne, særlig i Eliteavlen, hvilket bl. a. skyldes kirurgiske Sygdomme i Æggestokkene, som Dyr lægerne nu er begyndt at tage sig af; navnlig har Dyr læge *J. Albrechtsen* leveret et vægtigt Bidrag til Opgavens Løsning gennem Udgivelse af et Skrift: *Om Ufrugtbarhed hos Hoppene*.

Hestepreisen har omtrent holdt sig paa samme Højdepunkt, som den blev dreven op til i Slutningen af 1914, nemlig indtil 1600 Kr. for gode, unge Heste og til over 1800 Kr. for de allerbedste. Gennemsnitsprisen, som Hestehandlerne har faaet for de udførte, er godt 1600 Kr., fra ca. 1500 til ca. 1700 Kr. for de forskellige Kollektioner, efter Alder og Kvalitet. Men de lette og tarveligere har været forholdsvis betydeligt dyrere end de allerbedste store, svære Handelsheste, der siden Tiden før Krigen kun er stegne ca. 60 pCt., medens den ringere Vare er stegen indtil 150 pCt. og Middelvaren ca. 100 pCt. Remontepreisen har i Gennemsnit været ca. 1400 Kr., men 1550 for Rytterremonterne. Udsøgte »Islændere« til Hæren har kostet over 400 Kr.

Gode Plage har ogsaa været dyre, 2 og 3 Aars fra 1000 til 13—1500 Kr., og Føl fra 5—800 Kr. og derover

for Hoppeføl til Avl. Gode Følhopper med god Stamtavle er betalt med 2—3000 Kr. og Hingste til Foreninger med 8—10,000 Kr. og derover foruden »Vilkaar«. Men lovende 1 Aars Hingstplage er betalt med 15,000 Kr. kontant og derover, ligeledes med et Utal af Tusinder »paa Taget«, som dog oftest kun faar Betydning paa Papiret.

Til Sammenligning med vore Hestepriser kan anføres, at der i Slesvig efter Markedsberetninger betaltes 4—5000 Mk., ja derover, for bedste Heste, trods det, at Regeringen kan ekspropriere dem til den fastsatte Krigspris af vistnok 2500 Mk. I Sverige var Handelsprisen indtil 2500 Mk. for bedste store Vallaker og i Finland indtil 2200 finske Mark (à 72 Øre) for de smaa, lette, finske Heste, som Staten kan rekvirere til 1300 Mark. I Norge er Prisen steget til 2000 Kr. og derover for gode, stærke »Døleheste« paa ca. 10 Kv. 3 Tom. og Remonter. Vi er altsaa ikke rigtig med, hvad Pris angaar, hvortil Grunden let kunde misforstaas; men den skyldes heldigvis ikke, at vore Heste ikke regnes lig de andre i Kvalitet, men simpelthen, at vi har Overflod paa Heste beregnet paa Eksport, med et begrænset Hjemmemarked.
